

Олег ЗИНИЧ

Немає нічого в світі святішого, величнішого і такого глибинного у своїй суті, як Євхаристія. Вона вчить бачити серед довкілля не просто існування саме в собі, а бачити Божий Дар, вчить не просто сприймати світ, а приймати Дар буття, щоб ним жити, преображувати, приймати з подякою. Сама ж назва Євхаристії про це говорить як про Благодарення. Це звернення до нас, заклик вміти приймати все з подякою, радіти “за всіх і за все” .

Згідно тлумачення Святих Отців, Євхаристія – це “Таїнство усіх таїнств”, а не просто одне з “джерел благодаті”, як інші таїнства, скеровані на особисте спасіння людини. Сенса Євхаристії є унікальним, бо вона є Таїнством Церкви, священнодійством, в якому Церква стає тим, чим вона є, являє і сповнює себе, як Тіло Христове і Храм Святого Духа, як здійснення Царства Божого у світі. Сам чин Євхаристії – це явлення Царства Божого в Церкві, на землі. Воно вже є “між вами”, але без Євхаристії Царства Божого “тут не буде”. Наша Літургія починається з призивання Царства, продовжується, щоб показати нам Його, і закінчується нашою участю у Його бенкеті через нашу єдність і причастя до Життя в Трійці Одного Бога. Євхаристія, її таїнственність є незбагненим та невичерпним Таїнством для людського розуму. Навіть маючи загальну науку про Святі Тайни, неможливо зрозуміти всю її велич. Оскільки в ній йдеться про обожествлюване поєднання з Богом через участь у людській природі Христа як джерелі облагодатнення, то Євхаристія є “Матір’ю будь-яких таїнств” 2. Опис встановлення Пресвятої Тайни Євхаристії знаходимо одразу в трьох євангелістів – синоптиків (Мт. 26,26-29; Мк. 14,22-24; Лк. 22,19-20), опис Тайної Вечері бачимо в посланні апостола Павла (I Кор. 11,24-27). Характерним є те, що Христос подає відразу навіть форму і матерію цього Таїнства. Форма: “Прийміть, їжте...”, “...пийте з неї всі...”. Матерія : хліб і вино. Однак Євхаристія — це не просто форма і матерія, бо таке трактування буде дуже поверховим, а й навіть і повним нерозумінням цієї Тайни. Євхаристія – це дарування Господом Себе Самого і Сопричастя з Ним. Перші християни переживали Євхаристію як величну святиню і таїнство. Вони реально бачили Господа серед зібрання вірних. Вони бачили Його в Тілі і Крові: “Чаша благословення, що ми благословляємо, хіба не є причастям Христової Крові ? Хліб, що ламаємо, чи не є причастям Христового Тіла?” (I Кор. 10,16). Згодом це пережиття таїнственності Євхаристії дещо змінило свій вектор , злагіднилась і строгість приготування до прийняття Пресвятої Євхаристії, що була в перших віках християнства, яку яскраво засвідчують твори цього часу. В “Науці дванадцяти апостолів”, “Дідахе” (I ст.) мовиться: “Ніхто нехай не їсть, ані не п’є від благодарення вашого, крім охрещених в ім’я Господнє” 3. Мученик Юстин (II ст.) пише : “Їжа ця зветься у нас Євхаристією, і нікому іншому не дозволяється брати в ній участь, як тільки тому, хто вірує в Істину вчення нашого і умився обмиттям на відпущення гріхів і відродження та живе так, як заповідав Хресто.” 4 Час хронологічно змінився, можливо, з’явилися дещо

інші погляди в площині богословствування про таїнственність Євхаристії, але не міняється несотворена Благодать. “Ніщо не може перейти від Бога до людини і від людини до Бога, як тільки через Його Тіло” 5.

Таїна Євхаристії стає зрозумілішою у зв'язку з іншими Тайнами. У східній традиції Євхаристія йде разом із Хрещенням і Миропомазанням і є тією Божественною поживою, про яку каже Юстин Мученик. Ці три Тайни є гармонійною цілісністю. Звідси Євхаристія – це сопричастя всіх хрещених, це творення соборності вірних у Христі. Однак єдність трьох Тайн, яка була в Церкві перших віків, не збереглась цілісною. Відбувся процес розірвання Хрещення від Євхаристії, який є чимось набагато більшим і глибшим, ніж чисто зовнішнє відхилення від традиції. Хрещення перетворилося в окремих і самовизначальний обряд, воно вже не сприймається як входження в Церкву, як постійне джерело Життя в ній. Це розмежування Євхаристії від інших Тайн спричинило те, що Євхаристія стала сприйматися як не просто як Таїнство, а як одне з багатьох “джерел благодаті”. Її перестали розуміти як Таїнство Церкви. Про Євхаристію “забули”, що “вона не є одним із семи Таїнств, а є просто Пресвятим Таїнством, в якому відбувається обожествлювання зустрічі Творця зі створінням, що поширюється на увесь сотворений світ”.⁶ Ми часто уникаємо цієї зустрічі, шукаємо зцілення від “світу цього”, в той час святий Ігнатій Богоносець каже: “Намагайтесь частіше збиратись для Євхаристії і прослави Бога в досконалій однодумності, ламаючи один хліб – це лік безсмертя, який не лише захоронює від смерті, але й дарує вічне життя в Ісусі Христі”⁷. Участь у Євхаристії була головною характерною ознакою зустрічі та інтимного спілкування з Творцем, належності до Його Тіла - Церкви і центром спільнотного життя тому, що:

- хрещення було прийняттям до Євхаристійного сопричастя;
- відлученням від Церкви було вилученням з нього;
- повторне прилучення до Церкви (прощення Церквою) було повторним допущенням до сопричастя у Євхаристії;
- причащення хворих було залученням відсутніх до цього сопричастя;
- сопричастя між громадами було ознакою належності до Церкви.

Попри те вже в апостольський час є свідчення недбалості деяких християн: “Не залишаймо своїх сходинок, як то в декого звичай, а навпаки, втішаймо себе, і то тим більше, що бачите, як зближається день!” (Євр. 10,25).

Зрозуміло, що кількість недбалих зростала, чим більшими ставали громади, та чим довшим ставало очікування на друге пришествя Господа⁸. Зустріч, до якої так прагнула людина, ставала щораз примарливішою. Це глибинне співпережиття радості від спілкування з Богом разом у спільноті, здається, ось-ось мало бути поглинутим з неохотою та розділенням на “життя самого по собі”. Але таїна Євхаристії відкриває себе у Святому Дусі, силою і причастям якого є об'єднання вірних, розмиваються межі індивідуалізму, егоїзму. Єдність Церкви впливає з Божественної Єдності через Євхаристію, Хрещення і Миропомазання. Євхаристія – це явлення єдності. Приймаючи Тіло і Кров, ми приймаємо цілу особу Христа. Ми самі, приймаючи Тіло і Кров Христову, стаємо тим Тілом, яким є Церква. Коли ми споживаємо страву, вона стає нашим тілом і кров'ю. Тут, приймаючи Тіло і Кров Христову, ми самі стаємо Тим, Кого приймаємо (М. Кавасила). Якщо до Церкви, до її входу ішов натовп людей, юрба, яка не була нічим об'єднана, то після Причастя ми вже не кожен сам по собі, ми вже є Тілом Христовим – Церквою.

Таїна Євхаристії є невичерпною у своїй сутності. Це ікона Божого Царства, вияв і

пересмак цього Царства, вона незбагненна для нашого розуму, вона всеохоплююча Божа любов. Бажаючи причаститись нею, пам'ятаймо про належне приготування – до Кого ми хочемо приступити? Тому, закінчуючи роздуми про цю Пресвяту Тайну, згадаймо слова Івана Золотоустого: “Наміряючись приступити до страшної і божественної цієї Трапези і священного тайнодійства, робіть це зі страхом і трепетом, з чистою совістю, з постом і молитвою... Подумай, людино, до якої жертви ти наміряєшся діткнутися, до якої приступити трапези. Зверни увагу на те, що ти – земля і попіл — причащаєшся Крові і Тіла Христового”⁹.

1 “Перлини східних Отців” / упорядник о. Юліан Катрій ЧСВВ / видавництво “Місіонер”, видання 2 доповнене, Львів 1998р.; ст.87.

2Р. Evdokimov, L'Orthodoxie, Paris 1979, s. 265.

3 “Дідахе” наука 12-х апостолів. Джерела християнського сходу, Львів, “Свічадо” 2002, ст.33 (1-44).

4Святоотеческая Хрестоматия (Составил М. Благоразумов), Москва 2001, св. Юстин Філософ “О Євхаристии”. (ст. 86-88)

5 CORBON, Liturgie de source, Paris 1983l, s. 73.

6 J.D. Zizioulas , Die Welt in eucharistischer Schau und der Mensch von heute \ US 25 (1970) 343 (342-349).

7 Святоотеческая Хрестоматия (Составил М. Благоразумов), Москва 2001, св. Игнатий Богоносец “О Евхаристии” . (ст. 54-52).

8 “В мирі Господеві помолімся”. / До богослов'я Літургії та християнської єдності. / Филип Гарнокур. / “День Господній”/ Львів, “Свічадо”,2004р.; ст. 74 (ст. 62-86) .

9 “Перлини східних Отців” / упорядник о. Юліан Катрій ЧСВВ / св. Іван Золотоустий , “Гомілія на Різдво Христове”. Видавництво “Місіонер”, видання 2 доповнене, Львів 1998р.; ст 83.

О. Зинич. ЄВХАРИСТІЯ - ТАЇНСТВО ТАЇНСТВ // Слово № 3 (24) (2005) 4-5